

МАЪМУРИЙ СУД ИШЛАРИНИ ЮРИТИШДА ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ ҚАБУЛ ҚИЛИНИШИ ВА ҚАРОРДАН КЕЙИН СУДНИНГ ҲАРАКАТЛАРИ

Турсунов Нодир Собирович

Судьялар Олий мактаби Маъмурий ҳуқуқ йўналиши тингловчиси

Аннотация: Ушбу мақолада маъмурий суд ишларини юритишда ҳал қилув қарори қабул қилиниши ва қарордан кейин суднинг ҳаракатлари ҳақида сўз боради. Муаллиф ҳуқуқий маълумотларга таяниб, мавжуд илмий адабиётлар асосида маъмурий суд ишларини юритишда ҳал қилув қарори қабул қилиниши ва қарордан кейин суднинг ҳаракатлари бўйича ўзига хос жиҳатларни ўрганган ва таҳлил қилган.

Калит сўзлар: маъмурий суд, суд ишларини юритиш, ҳал қилув қарор, қарордан кейин суднинг ҳаракатлари.

Аннотация: В этой статье рассказывается о принятии решения по административному правосудию и действиях суда после вынесения решения. Автор, опираясь на правовые данные, на основе имеющейся научной литературы исследовал и проанализировал конкретные аспекты принятия решения в административном судопроизводстве и действий суда после вынесения решения.

Ключевые слова: административный суд, судебное разбирательство, урегулирование решение, действия суда после вынесения решения.

Abstract: This article discusses the adoption of a decision in administrative court proceedings and the actions of the court after the decision. Relying on legal information, the author studied and analyzed specific aspects of decision-making in administrative court cases and court actions after the decision based on available scientific literature.

Key words: administrative court, court proceedings, decision, actions of the court after the decision.

КИРИШ ҚИСМ (INTRODUCTION):

2017-2021-йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясининг аҳамияти катта бўлиб, фуқаролик, жиноят ишлари бўйича судлар ва хўжалик судларининг ваколатларини қайта кўриб чиқиш йўли билан Маъмурий судларни ташкил этиш назарда тутилди. Маъмурий судларнинг ташкил этилиши 2018-йил 8-январда Ўзбекистон Республикасининг «Маъмурий тартиб таомиллар тўғрисида»ги Қонуни ва 2018-йил 25-январда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекси билан мустаҳкамлаб қўйилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020-йил 24-июлдаги ПФ-6034-сонли «Судлар фаолиятини янада такомиллаштириш ва одил судлов самарадорлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» ҳамда 2022-йил 28-январь кунги ПФ-60-сонли Фармони билан 2022-2026-йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тасдиқланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан илгари сурилган Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегиясида маъмурий судларни ташкил этишнинг назарда тутилиши ҳам айнан инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи судларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш, судда ишларни кўриш ва ҳал этишнинг сифатини ошириш, пировардида фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтиришни назарда тутди.

Мамлакатимизда маъмурий судларнинг ташкил этилиши Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 110-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган Ўзбекистон Республикаси Олий суди фуқаролик, жиноий, иқтисодий ва маъмурий суд ишларини юритиш соҳасида суд ҳокимиятининг олий органи ҳисобланиши билан боғлиқ конституциявий норманинг амалга оширилишини ҳам таъминлайди.

Асосий қисм (Main part):

Маъмурий суд ишларини юритишда ҳал қилув қарори қабул қилиниши:

Ҳал қилув қарорини қабул қилиш:

Суд ишни мазмунан кўриб чиқиш натижалари бўйича ҳал қилув қарорини қабул қилади.

Суд ҳал қилув қарорини Ўзбекистон Республикаси номидан қабул қилади.

Суднинг ҳал қилув қарори суд муҳокамаси тугаганидан кейин қабул қилинади.

Суднинг ҳал қилув қарори қонуний ва асосланган бўлиши керак. У суд мажлисида текширилган далилларгагина асосланган бўлиши мумкин.

Ҳал қилув қарори қабул қилинишининг сир тутилиши:

Суднинг ҳал қилув қарори алоҳида хонада (маслаҳатхонада) қабул қилинади.

Иш ҳайъатда кўриб чиқиладиганда ҳал қилув қарори судьялар маслаҳати сирини сақлаш таъминладиган шароитларда, суд мажлисида иштирок этаётган судьялар томонидан кўпчилик овоз билан қабул қилинади.

Суд ҳал қилув қарорини қабул қилаётган маслаҳатхонада фақат ишни кўриб чиқаётган суд таркибига кирадиган судьялар бўлиши мумкин. Ушбу хонага бошқа шахсларнинг кириши, шунингдек суд таркибига кирмайдиган шахслар билан мулоқотда бўлишнинг бошқа усуллари тақиқланади.

Судьялар ҳал қилув қарорини қабул қилиш чоғидаги муҳокама мазмуни тўғрисидаги, суд таркибига кирган айрим судьяларнинг нуқтаи назари ҳақидаги маълумотларни бирор-бир шахсга хабар қилишга, судьялар маслаҳати сирини бошқа усулда ошкор қилишга ҳақли эмас.

Ҳал қилув қарорини қабул қилиш чоғида ҳал этиладиган масалалар:

Ҳал қилув қарорини қабул қилиш чоғида суд:

1) ишда иштирок этувчи шахсларнинг ўз талаблари ва эътирозларини асослантириш учун келтирган далиллари ва эътирозларига баҳо беради;

2) иш учун аҳамиятга эга бўлган қайси ҳолатлар аниқланганлигини ва қайсилари аниқланмаганлигини белгилайди;

3) ишда иштирок этувчи шахслар асос қилиб келтирган қайси қонунчилик ҳужжатларини ушбу иш бўйича қўллаш мумкин эмаслигини ҳал қилади;

4) ушбу иш бўйича қайси қонунчилик ҳужжатларини қўллаш зарурлигини аниқлайди;

5) ишда иштирок этувчи шахсларнинг қандай ҳуқуқ ва мажбуриятлари борлигини белгилайди;

б) талабни қаноатлантириш лозимлигини ёки лозим эмаслигини ҳал қилади.

Зарур бўлган ҳолларда, суд дастлабки ҳимоя чораларини сақлаб қолиш ёки бекор қилиш, ҳал қилув қарорининг ижросини таъминлаш, ҳал қилув қарорини ижро этишнинг тартиби ва муддати, ашёвий далилларнинг кейинги тақдири; суд харажатларини тақсимлаш билан боғлиқ бўлган бошқа масалаларни ҳам ҳал қилади.

Суд ҳал қилув қарорини қабул қилишда далилларни қўшимча текшириш ёки иш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни аниқлашни давом эттиришни зарур деб топса, суд муҳокамасини янгидан бошлайди, бу ҳақда ажрим чиқаради. Бундай ҳолда суд муҳокамаси фақат қўшимча текшириш эҳтиёжи бўлган ҳолатлар доирасида олиб борилади.

Ҳал қилув қарорини тузиш:

Ҳал қилув қарори суд мажлисида раислик қилувчи ёки ишни кўраётган суд таркибининг бошқа судьялари томонидан алоҳида ҳужжат тарзида ёзма шаклда тузилади.

Ҳал қилув қарори судья томонидан имзоланади, иш ҳайъат томонидан кўрилган тақдирда эса, ҳал қилув қарорини қабул қилишда иштирок этган барча судьялар, шу жумладан алоҳида фикрга эга бўлган судьялар томонидан имзоланади.

Ҳал қилув қарори бир нусхада тузилади ва ишга қўшиб қўйилади.

Ҳал қилув қарорининг мазмуни:

Суднинг ҳал қилув қарори кириш, баён, асослантирувчи ва хулоса қисмларидан иборат бўлади.

Ҳал қилув қарорининг кириш қисмида ҳал қилув қарорини қабул қилган суднинг номи; суд таркиби, суд мажлиси котиби; иш рақами, ҳал қилув қарори қабул қилинган сана ва жой; талаб предмети; ишда иштирок этувчи шахслар, шунингдек уларнинг вакиллари ва суд процессининг бошқа иштирокчилари кўрсатилади.

Ҳал қилув қарорининг баён қисмида ишда иштирок этувчи шахсларнинг арз қилинган талаблари ва эътирозлари, тушунтиришлари, аризалари ва илтимосномаларининг қисқача баёни бўлиши керак.

Ҳал қилув қарорининг асослантирувчи қисмида:

ишнинг суд томонидан аниқланган ҳақиқий ҳолатлари;

суднинг иш ҳолатлари тўғрисидаги хулосалари асосланган далиллар;

суднинг у ёки бу далилларни рад қилганлигининг, ишда иштирок этувчи шахсларнинг важларини қабул қилганлигининг ёки рад этганлигининг асослари;

ҳал қилув қарорини қабул қилишда суд амал қилган қонунчилик ҳужжатлари ҳамда суд ишда иштирок этувчи шахслар асос қилиб келтирган қонунчилик ҳужжатларини қўлламаганлигининг асослари кўрсатилиши керак.

Ҳал қилув қарорининг асослантирувчи қисмида Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг қарорларига ҳаволалар кўрсатилиши мумкин.

Ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида арз қилинган талаблардан ҳар бирини тўлиқ ёки қисман қаноатлантириш ҳақидаги ёки қаноатлантиришни рад этиш тўғрисидаги хулосалар бўлиши керак.

Зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги талаб қаноатлантирилган тақдирда, ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида ундирилиши лозим бўлган сумма кўрсатилади.

Агар суд ҳал қилув қарорини ижро этиш тартибини белгилаган ёки унинг ижросини таъминлаш чораларини қабул қилган бўлса, бу ҳақда ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида кўрсатилади.

Ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида суд харажатларини ишда иштирок этувчи шахслар ўртасида тақсимлаш, ҳал қилув қарори устидан шикоят қилиш (протест келтириш) муддати ва тартиби кўрсатилади.

Натижалар ва муҳокамалар (Results and Discussions):

Маъмурий суд ишларини юритишда ҳал қилув қарори қабул қилинганидан кейин суднинг ҳаракатлари қуйидагилардан иборатдир:

Ҳал қилув қарорини ўқиб эшиттириш:

Суднинг ҳал қилув қарори суд раислик қилувчи томонидан муҳокамаси тугалланган суд мажлисининг ўзида ўқиб эшиттирилади.

Суд муҳокамаси тугалланган суд мажлисида қабул қилинган ҳал қилув қарорининг фақат хулоса қисми ўқиб эшиттирилади.

Ҳал қилув қарорининг ўқиб эшиттириладиган хулоса қисми ҳал қилув қарорини қабул қилишда иштирок этган барча судьялар томонидан имзоланиши ва ишга қўшиб қўйилиши керак.

Ҳал қилув қарорини тўлиқ ҳажмда тузиш ва имзолаш беш кундан кўп бўлмаган муддатга кечиктирилиши мумкин.

Суд мажлисида раислик қилувчи ҳал қилув қарори ўқиб эшиттирилганидан кейин ишда иштирок этувчи шахслар асослантирилган ҳал қилув қарори билан қачон танишишлари мумкинлиги, уни ишда иштирок этувчи шахсларга юбориш тартибини, шунингдек ҳал қилув қарори устидан шикоят қилиш (протест келтириш) тартибини тушунтириб беради.

Ҳал қилув қарорининг ўзгармаслиги:

Иш бўйича ҳал қилув қарори эълон қилинганидан сўнг ҳал қилув қарорини қабул қилган суднинг ўзи уни бекор қилишга ёки ўзгартиришга ҳақли эмас, бундан қонуний кучга кирган суд ҳужжатининг янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўрилиши мустасно.

Ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхаларини юбориш:

Суд ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхаларини топширилганлиги маълум қилинадиган буюртма хат орқали ишда иштирок этувчи шахсларга ҳал қилув қарори эълон қилинган кундан эътиборан беш кун ичида юборади ёки тилхат олиб

топширади, ушбу шахсларнинг электрон почта манзиллари мавжуд бўлган тақдирда эса ҳал қилув қарори электрон ҳужжат тарзида юборилиши мумкин.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда суд ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхаларини бошқа шахсларга ҳам юборади.

Кўшимча ҳал қилув қарори:

Ҳал қилув қарорини қабул қилган суд қуйидаги ҳолларда кўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилади, агар:

1) ишда иштирок этувчи шахслар далиллар тақдим этган бирор-бир талаб бўйича ҳал қилув қарори қабул қилинмаган бўлса;

2) суд ҳуқуқ тўғрисидаги масалани ҳал қилиб, жавобгар амалга ошириши шарт бўлган ҳаракатларни кўрсатмаган бўлса;

3) суд харажатлари тўғрисидаги масала ҳал этилмаган бўлса.

Кўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш тўғрисидаги масала ҳал қилув қарори қонуний кучга киргунига қадар қўйилиши мумкин.

Кўшимча ҳал қилув қарори ишда иштирок этувчи шахсларнинг аризасига ёки суднинг ташаббусига кўра қабул қилиниши мумкин.

Суд томонидан кўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш тўғрисидаги масала мазкур бобда белгиланган қоидалар бўйича суд мажлисида ҳал қилинади. Ишда иштирок этувчи шахслар ушбу Кодекснинг 124-моддасида назарда тутилган тартибда суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинади. Бироқ тегишли тарзда хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги кўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш тўғрисидаги масалани кўришга тўсқинлик қилмайди.

Кўшимча ҳал қилув қарори асосий ҳал қилув қарори билан бирга қонуний кучга киради.

Кўшимча ҳал қилув қарори устидан асосий ҳал қилув қарори билан бирга шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Кўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш рад этилган тақдирда, ажрим чиқарилади.

Ҳал қилув қарорини тушунтириш:

Ҳал қилув қарори ноаниқ бўлган тақдирда, ишни ҳал қилган суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг аризасига, шунингдек суд ҳал қилув қарорининг ижроси ўз зиммасига юклатилган органлар ва давлат ижрочисининг аризасига кўра ҳал қилув қарорини унинг мазмунини ўзгартирмаган ҳолда тушунтиришга ҳақли.

Ҳал қилув қарорини тушунтириш тўғрисидаги ариза ишда иштирок этувчи шахсларни, давлат ижрочисини ёки суд ҳужжатини ижро этиш зиммасига юклатилган бошқа органларни ушбу Кодекснинг 124-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилган ҳолда суд мажлисида кўрилади. Бироқ мазкур шахсларнинг келмаганлиги аризани кўришга тўсқинлик қилмайди.

Ҳал қилув қарорини тушунтириш тўғрисидаги ариза у берилган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда кўриб чиқилади.

Хал қилув қарорини тушунтириш ҳақида ёки тушунтиришни рад қилиш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Ёзувдаги хатоларни ва арифметик хатоларни тузатиш:

Хал қилув қарорини қабул қилган суд ёзувда йўл қўйилган хатоларни ва арифметик хатоларни хал қилув қарорининг мазмунини ўзгартирмаган ҳолда, ишда иштирок этувчи шахснинг, давлат ижрочисининг, суд хал қилув қарорининг ижроси зиммасига юклатилган бошқа органларнинг аризасига кўра ёки ўз ташаббуси бўйича тузатишга ҳақли.

Ёзувдаги йўл қўйилган хатоларни ёки арифметик хатоларни тузатиш тўғрисидаги ариза ишда иштирок этувчи шахсларни, давлат ижрочисини ёки суд хал қилув қарорининг ижроси зиммасига юклатилган бошқа органларни ушбу Кодекснинг 124-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилган ҳолда суд мажлисида кўрилади. Бироқ мазкур шахсларнинг келмаганлиги аризани кўришга тўсқинлик қилмайди.

Ёзувдаги йўл қўйилган хатоларни ёки арифметик хатоларни тузатиш тўғрисидаги ариза у берилган кундан эътиборан йигирма кунлик муддатда кўриб чиқилади.

Ёзувдаги хатоларни, арифметик хатоларни тузатиш тўғрисида ёки тузатишни рад этиш ҳақида ажрим чиқарилади.

Ёзувдаги хатоларни, арифметик хатоларни тузатиш тўғрисидаги ёки тузатишни рад этиш ҳақидаги ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Хулоса (Conclusion):

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ҳамда «Ўзбекистон Республикаси суд тизими тузилмасини тубдан такомиллаштириш ва фаолияти самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонларининг қабул қилиниши суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш борасидаги муҳим қадам бўлди, шунингдек, ушбу соҳадаги давлат сиёсатининг сифат жиҳатидан янги даражага ўтганлигини ифодалади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (REFERENCES):

1. 2017-2021-йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегияси.
2. Ўзбекистон Республикасининг «Маъмурий тартиб таомиллар тўғрисида»ги Қонуни.
3. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекси. 2018-йил 25-январь.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020-йил 24-июлдаги ПФ-6034-сонли «Судлар фаолиятини янада такомиллаштириш ва одил судлов самарадорлигини оширишга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» ги Фармони.

5. 2022-2026-йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси. 2022-йил 28-январь кунги ПФ-60-сонли Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони.

6. «Давлат органлари билан муносабатларда фуқаролар ва тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқларининг самарали ҳимоя этилишини таъминлаш ҳамда аҳолининг судларга бўлган ишончини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-107-сонли Қарори. 2022-йил 29-январь.